

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Een nooit gebouwde toren

[Recensie van: G. van Tussenbroek (2017) *De toren van de Gouden eeuw: Een Hollandse strijd tussen gulden en God*]

Eijkelboom, G.; Vermeer, G.

Publication date

2018

Document Version

Final published version

Published in

Amstelodamum

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Eijkelboom, G., & Vermeer, G. (2018). Een nooit gebouwde toren: [Recensie van: G. van Tussenbroek (2017) *De toren van de Gouden eeuw: Een Hollandse strijd tussen gulden en God*]. *Amstelodamum*, 105(1), 47-48.

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

EEN NOOIT GEBOUWDE TOREN

Gabri van Tussenbroek, *De toren van de Gouden Eeuw. Een Hollandse strijd tussen gulden en God*, Uitgeverij Prometheus, Amsterdam 2017, ISBN 978 90 446 3478 5, ill., 368 p., prijs € 24,99.

Amsterdam verkeerde in het midden van de zeventiende eeuw op het toppunt van zijn politieke macht als internationaal centrum van de handel. Die positie kwam nauwelijks tot uiting in de architectuur van

het bestuurscentrum en de belangrijke gebouwen. De zetel van het gemeentebestuur bestond in de kern uit de middeleeuwse gebouwen van een voormalig gasthuiscomplex, met aan de kant van de Dam een bescheiden toren en een vierschaar. Al jaren leefde onder een deel van de regenten de behoefte aan een nieuw representatief gebouw. Tegenover deze factie stond een groep regenten die zich in geloofszaken principiëler opstelde. Zij achtten het hervormde geloof onmisbaar als moreel kompas en pleitten voor meer invloed ervan. Deze regenten, die harde handelspraktijken net zomin schuwden als hun meer wereldlijke tegenhangers, hechtten veel waarde aan de bouw van een hoge kerktoeren bij de Nieuwe Kerk. Deze toren, die hoger moest worden dan die van de Utrechtse domkerk, zou vanuit een groot deel van de stad zichtbaar moeten zijn, als baken van het hervormde geloof. De drijvende kracht achter de torenbouw was burgemeester Willem Backer.

De eerste fase van de in 1648 begonnen bouw van het gigantische stadhuis kwam gereed in 1655. In schril contrast met de voortvarende bouw van het 'achtste wereldwonder' stond die van de toren. Waar de in 1647 begonnen aanleg van de torenfundering met 6363 heipalen nog vlot verliep, vorderde de verdere torenbouw uiterst traag, om uiteindelijk nooit verder te komen dan de torenvoet. De dood van de grote voorvechter Willem Backer in 1652 vormde de doodsteek voor het project. De stomp groeide uit tot een dusdanig verkeersobstakel, dat het gemeentebestuur de westelijke helft ervan in 1783 ook nog eens roemloos liet slopen.

Bouwhistoricus en hoogleraar Gabri van Tussenbroek schreef *De Toren van de Gouden Eeuw* over deze geschiedenis. Hij koos daarbij voor een mengvorm van een historische studie en een roman. Dit vanuit het perspectief van een alwetende vertel-

ler, die op de toenmalige wereld blikst vanuit het perspectief van Willem Backer. Voor de sfeer gaat de auteur regelmatig in op het weer en de natuur. Terecht krijgen de beweegredenen van de hoofdfiguren veel aandacht. Toch blijven de personages voor de lezer tamelijk onbekend, doordat de auteur ervoor koos alles wat door gebrek aan bronnen onbekend bleef, niet aan te vullen met fictie. Daarvoor in de plaats bewandelt de auteur de nodige zijpaden om het verhaal gaande te houden. Daarbij komt vooral de wetenschapper bovendien, die zich beperkt tot verifieerbare feiten, verantwoord in een stevig notenapparaat. Op enkele plaatsen waar de relatie met het hoofdonderwerp beperkt is en de verhaallijn soms het karakter van een opsomming aanneemt, kan de aandacht soms wat verslappen. Daar staan veel meer boeiende passages tegenover. De overgeleverde ontwerpen, de tekening van Jan Adriaensz Leeghwater en van Willem de Keyser uit het Stadsarchief en de twee eikenhouten maquettes, die heden deel uitmaken van de collectie van het Amsterdam Museum komen in een meer kunsthistorische verhandeling uitgebreid aan de orde en ook de keuze voor de meer gotische variant. Uiteindelijk kwam de toren nooit boven de kerk uit te steken. Het boek eindigt bij de dood van Willem Backer. In de epiloog komen in kort bestek de latere lotgevallen van de torenstomp aan de orde.

Alles bijeen is *De toren van de Gouden Eeuw* een lezenswaardige, prettig geschreven en leerzame beschrijving over een boeiende episode in de geschiedenis van Amsterdam op een hoogtepunt van zijn bloei. Het verhaal maakt ons duidelijk dat het streven naar een architectonisch gebaar, en zeker ook van torens, van alle tijden is.

Gert Eijkelboom en Gerrit Vermeer